

Формування мотиваційно-вольової сфери підлітків-користувачів соціальних мереж

Ірина Свіщевська

магістрантка ННІ психології,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна

Ольга Петрунько

доктор психологічних наук, старший науковий співробітник,

професор кафедри психології,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

ORCID: 0000-0001-9023-5265

Мотиваційно-вольова сфера-це мотиви, інтереси, потреби суб'єкта, що орієнтують його в пізнавальній діяльності, а також воля, що являє собою здатність до вибору мети й внутрішнім зусиллям, необхідним для її досягнення. Характерна особливість мотиваційно-вольової сфери полягає в тому, що вольову дію завжди здійснює людина як особистість з чітким усвідомленням мети та інтенсивне прагнення до її досягнення означає цілеспрямованість і наполегливість [1].

У культурно-історичній психології підлітковий вік розглядається як найважливіший для формування особистості перехідний період дитинства, соціальна ситуація розвитку якого включає сім'ю і групу однолітків. Криза підліткового віку пов'язана з протиріччям між процесом соціалізації, коли підліток входить в світ дорослих і приміряє різноманітні ролі, і індивідуалізації, тобто розвитку самосвідомості. Щоб підліток поступово увійшов в суспільство, пред'являючи власну ідентичність, він повинен стати емоційно незалежним від батьків.

До порушень мотиваційно-вольової сфери у підлітковому віці відносяться насамперед [1; 5]:

- відсутність мотивації-підліткам важко виконувати заплановану діяльність, у них відсутні чіткі цілі та етапи по досягненню цих цілей;
- нестійка увага-невміння концентрувати увагу на одній дії призводить до помилок при виконанні діяльності;
- безвідповідальність-невміння організувати свій вільний час, раціонально чергувати час навчання та відпочинку, призводить до негативних наслідків.

В останні кілька десятиліть в Україні сформувалася досить представницька школа досліджень впливу медіапростору, в т.ч. інтернету на особистість. При цьому особливий наголос робиться на некомпетентному (надмірному та нерозбірливому) споживанні медіапродукції. Так О. В. Петрунько зауважує, що, по-перше, за умов некомпетентного споживання медійної продукції ризику і негативні ефекти медіасоціалізації виявляються як у дитячих, так і в дорослих медіа аудиторіях, а по-друге, що основні негативні ефекти медіасоціалізації виявляються не лише на психіці і поведінці окремих споживачів, а на всіх рівнях життя суспільства. На мікросоціальному рівні-це

заміщення істинної культури культурою масовою; посилення недіалогічності суспільного дискурсу; нездатність аналізувати множинні дискурси; посилення націоналістичних настроїв, зростання інтолерантності, конфліктності в суспільстві; втрата суб'єктності, маніпульованість, керованість ззовні; поява великої кількості «проблемних» (віртуальних і безадресних) соціальних медіа спільнот з «розмитими» ідентичностями і браком позитивних переживань. На індивідному (мікро-) рівні всі ці ефекти постають в надзвичайно різноманітних індивідуальних вимірах і виявляються як негативні зміни когнітивної, емоційної та поведінкової сфер особистого і соціального життя залежних користувачів соціальних мереж [4].

Сьогодні, інформаційні технології та гаджети надійно увійшли в повсякденне життя і викликали зміни у всіх сферах діяльності людини. Завдяки легкості та зручності в користуванні, гаджети стали незамінними помічниками в робочому процесі, вони спрощують повсякденне життя людей, дозволяють миттєво зв'язатися людям в різних кінцях світу. І головна проблема полягає в тому, що вони підміняють природне, екологічне життя людей на життя у віртуальній реальності, витісняють з нього «живе» спілкування і традиційні форми взаємодії з навколишнім світом [2; 4].

Залежність від гаджетів у підлітків починається з того, що батьки себе замінюють комп'ютером. Вони віддають перевагу бачити свою дитину зручною, для того, щоб не відволікатись від своїх справ. А в результаті такого відношення, виростає підліток, у якого невірно розставлені пріоритети: спочатку віртуальний світ, а реальне життя залишити на потім.

Виробники гаджетів використовуючи особливості психології підлітків тільки підтримують зацікавленість школярів до гаджетів, адже це їх бізнес. Це замкнуте коло, яке розірвати зможуть батьки лише за допомогою фахівців. Основними критеріями залежності від соціальних мереж, більшість фахівців вважають:

- небажання відволіктися від телефону;
- роздратування при вимушеному відволіканні;
- нездатність спланувати закінчення сеансу гри;
- забування про домашні справи, навчання, зустрічі, в ході гри на комп'ютері;
- нехтування власним здоров'ям, гігієною, сном;
- зловживання кавою, енергетичними напоями і іншими подібними

психостимуляторами;

- готовність задовольнятися нерегулярною, випадковою і одноманітною їжею, не відриваючись від комп'ютера або телефону;
- відчуття емоційного підйому під час гри [2].

Головною причиною виникнення цієї залежності страх залишитися повністю ізольованим від всього навколишнього світу. Значна кількість номофобів стверджують, що впродовж дня вони відправляють до сотні повідомлень і витрачають на це чимало часу на збитки іншим необхідним своїм обов'язкам. При цьому вони не уявляють свого життя без гаджета.

Залежність від гаджетів у підлітків-серйозна проблема. Фахівці різних країн, вивчаючи дану залежність у підлітків, проводили експерименти, обмеживши певні вікові групи школярів і молоді в використанні будь-яких технічних пристроїв на різний період (від 8 до 24 годин). З'ясувалося, що переважна більшість не змогли провести час без своїх гаджетів. Більш того, у них спостерігалися тривожні симптоми: розгубленість, депресія, агресія. Це підтверджують дослідження, проведені вченими Америки, Великобританії, Німеччини, Китаю, Росії й інших країн, і зазначають при цьому, що залежність від гаджетів може перетворитися на серйозну проблему як для фізичного і психічного здоров'я людини, так і для суспільства [2; 3; 4].

Можливості Інтернету і соціальних мереж поки не досліджені повною мірою, але й наявні дослідження засвідчують їх величезний вплив на формування свідомості молоді, мотиви її поведінки, ціннісні орієнтації, стиль життя, вибір мети і шляхів її реалізації. Слід також зазначити, що в сучасній літературі обмаль праць, присвячених висвітленню питання позитивних і негативних аспектів використання соціальних мереж сучасною молоддю.

Ключові слова: мотиваційно-вольова сфера; соціальні мережі.

Список використаних джерел

1. Божович Л. И. *Личность и ее формирование в детском возрасте*. М., 2018. 229 с.
2. Дрепа М. И. *Интернет-зависимость как объект научной рефлексии в современной психологии*. Знание. Понимание. Умение. 2018. № 2. С. 189-193.
3. Леонова Л. Г., Бочкарева Н. Л. *Вопросы профилактики аддиктивного поведения в подростковом возрасте*. Учебно-методическое пособие. Новосибирск : НМИ, 2018. 180 с.
4. Петрунько О. В. *Деконсолідувальні ефекти медіасоціалізації. Педагогічний процес: теорія і практика*. 2015. №3/4. С. 54-58.
5. Шамлян К. М. *Проблема емпіричного дослідження вольової сфери особистості*. Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. *Проблеми сучасної психології*. 2014. Вип. 24. С. 706-717.